

Vold på dagsordenen

Medierne og den
politiske proces

Søren Laursen

Magtudredningen

**Vold på dagsordenen.
Medierne og den politiske proces**

Magtudredningen

Folketinget besluttede i marts 1997 at iværksætte en dansk magtudredning eller, som det officielle navn er, *En analyse af demokrati og magt i Danmark*. Projektet, der forventes afsluttet i 2003, ledes af en uafhængig forskningsledelse.

Magtudredningens forskningsresultater publiceres i en række bøger, som udgives på Hans Reitzels Forlag, og i en skriftserie, som udgives af Magtudredningen.

Lise Togeby
(formand)

Jørgen Goul Andersen

Peter Munk Christiansen

Torben Beck Jørgensen

Signild Vallgård

Søren Laursen

**Vold på dagsordenen.
Medierne og den politiske proces**

Magtudredningen

Vold på dagsordenen.

Medierne og den politiske proces.

© Magtudredningen og forfatteren, 2001

ISBN: 87-7934-841-6

Omslag: Svend Siune

Tryk: AKA-PRINT A/S, Århus

Magtudredningen

c/o Institut for Statskundskab

Aarhus Universitet

Universitetsparken

8000 Århus C

Danmark

Magtudredningen@ps.au.dk

www.ps.au.dk/magtudredningen

Alle rettigheder forbeholdes. Mekanisk, fotografisk eller anden gengivelse af eller kopiering fra denne bog er kun tilladt i overensstemmelse med overenskomst mellem Undervisningsministeriet og CopyDan. Enhver anden udnyttelse er uden forlagets skriftlige samtykke forbudt ifølge dansk lov om ophavsret. Undtaget herfra er korte uddrag til brug ved anmeldelser.

Indhold

Kapitel 1. Volden på dagsordenen	7
Kapitel 2. Teoretisk og metodisk udgangspunkt	9
Baumgartner og Jones' teori om den politiske dagsordensfastsættelse	9
Aktører: medier og politikere	11
Påvirkningsrelationer	13
Gamson og Modiglianis teori om fortolkningspakker	16
Metodiske overvejelser	17
Kapitel 3. Udviklingen i voldens omfang og karakter	21
Politiets statistikker	21
Den skadestuerregistrerede vold	25
Voldsofferundersøgelser	26
Drab	28
Sammenfatning	28
Kapitel 4. Kvantitativ analyse af de to dagsordener	30
Mediedagsordenen	30
Den politiske dagsorden	33
Sammenhængen mellem dagsordnerne	34
Kapitel 5. Kvalitativ analyse af mediernes dagsorden	38
Mordet på Thor Ian Dueholm	38
Mordet på Michel Scharling Jørgensen	43
Mordet på Racheed Lawal	53
Mediedagsordenen efter fremsættelsen af voldspakken	64
Sammenfatning	65
Kapitel 6. Kvalitativ analyse af den politiske dagsorden	68
Enhedslisten	70
Socialistisk Folkeparti	71
Socialdemokratiet	72
Det radikale Venstre	75
Centrum-Demokraterne	76
Det konservative Folkeparti	76
Venstre	77
Dansk Folkeparti	79
Fremskridtspartiet	81
Sammenfatning og diskussion	82

Kapitel 7. Konklusion og perspektivering.....	88
Litteratur.....	92
Om forfatteren	95

Kapitel 1

Volden på dagsordenen

I efteråret og vinteren 1996 fik vold en fremtrædende plads i mediernes. Med baggrund i en række meget brutale voldsepisoder blev der i TV produceret en lang række nyhedsindslag om volden, og i dagspressen blev der skrevet dusinvis af artikler, ledere, kronikker og læserbreve om vold. Gennem de indgående og følelsesladede beretninger fik vi som læsere og seere et nært kendskab til voldsepisoderne og ikke mindst til voldens ofre, deres familier og venner. Den intensive mediedækning af en række voldsepisoder gav indtryk af volden som et stort og presserende problem i samfundet. At dette samtidig fik gennemslagskraft i forhold til den brede offentlighed fremgik af meningsmålingerne, som viste, at befolkningen betragtede vold som det største problem i samfundet (*Politiken*, 20/10; 26/12 1996). Desuden gav mange mennesker gennem læserbreve i dagspressen udtryk for deres frygt for volden og for deres vrede over gerningsmændene – samt for deres undren over samfundets tilsyneladende manglende reaktion på problemet.

På den politiske front opnåede vold ligeledes stor opmærksomhed. Statsministerens nytårstale ved årsskiftet 1996/97 domineredes af volden som et væsentligt socialt problem. Poul Nyrup Rasmussen sagde blandt andet, 'Vi vil volden til livs' og 'Vi vil ikke finde os i det'. Der var ingen tvivl om, at volden havde fundet vej til den politiske dagsorden. Regeringens opfølgning på nytårstalen kom prompte: Allerede den 2. januar var den nye justitsminister Frank Jensen på banen med et lovforslag – den såkaldte voldspakke – som skulle dæmme op for volden i samfundet. Lovforslaget, der omfattede hårdere straffe for de groveste voldsforbrydelser samt en række forebyggende tiltag, blev efter interne forhandlinger i regeringen vedtaget i Folketinget.

I samme periode har der imidlertid ikke kunnet påvises nogen stigning i omfanget af vold i samfundet. Hvis man betragter de forskellige tilgængelige indikatorer for voldens omfang, har den snarere været stagnerende i de seneste år (Balvig, 2000; 1995b; Brink, 1999; Brink m.fl., 1997).

Det umiddelbare misforhold mellem på den ene side problemets objektive størrelse og på den anden side perceptionen af samme problem på politisk niveau er det paradoks, der danner udgangspunktet for dette skrift.

Spørgsmålet er, hvordan den politiske stillingtagen til volden, i form af en retspolitisk stramning, kan forklares, når den tilsyneladende ikke har baggrund i en stigning i voldens omfang. I nærværende skrift vil der blive

fokuseret på mediernes rolle i den politiske dagsordensfastsættelse. Det er den grundlæggende forventning, at mediernes store opmærksomhed på vold kan forklare det tilsyneladende misforhold.

Spørgsmålet er altså, hvor stærk mediernes påvirkning reelt har været på den politiske arena. I forbindelse med den konkrete sag – voldspakken – argumenteres der for, at der kan påvises en relativ stærk påvirkning fra medierne til politikerne, og at medierne dermed kan betragtes som den bærende kraft bag skabelsen af voldsdagsordenen. Tesen er, at medierne gennem såvel mængden som karakteren af deres formidling omkring voldsproblematikken har påvirket de politiske beslutningstagere i en sådan grad, at medierne i den aktuelle sammenhæng kan anses som den bærende kraft i fastsættelsen af den politiske dagsorden.

Teoretisk er der meget, som taler for at tillægge medierne en central rolle i ovenstående forløb. Medierne spiller en betydelig rolle i et moderne demokrati. Gennem medierne får den almindelige dansker sin information om samfundets begivenheder, herunder den politiske aktivitet (Hjarvard, 1995). Derfor har medierne en stor betydning for, hvorledes vi som borgere opfatter de forskellige begivenheder og danner os en mening om dem (McCombs, Shaw & Weaver, 1997; Zaller, 1992), samt for hvad vi anser for de væsentligste problemer i samfundet (McCombs & Shaw, 1972). Også i forhold til den politiske sfære tillægger teorierne medierne en væsentlig rolle som dagsordensætter, kommunikationsforum samt som medskaber af selve rammerne for den politiske kommunikation (Baumgartner & Jones, 1993; Cook, 1998; Altheide & Snow, 1979; Hjarvard, 1999a; Linsky m.fl., 1986). At tingene forholder sig som beskrevet ovenfor er ikke nødvendigvis et problem, men et udtryk for, at det moderne politiske system kommunikerer med borgerne via medierne: *Demokratiet er blevet mediebaseret* (Hjarvard, 1995).

Kapitel 2

Teoretisk og metodisk udgangspunkt

Skriftets teoretiske tilgang til den politiske dagsordensfastsættelse er af socialkonstruktivistisk art. Det centrale teoretiske udgangspunkt er Baumgartner og Jones' (1993) dagsordensteori, hvor den politiske dagsordensfastsættelse fremstilles som en strategisk kamp om at beherske diskursen omkring et givet emne. Denne tilgang suppleres med anden teori vedrørende påvirkningsrelationerne mellem medier, offentlighed og politikere. Men henblik på den empiriske analyse af diskursen vil endelig Gamson og Modiglianis (1983; 1987; 1989) begreb om 'fortolkningspakker' blive anvendt.

Baumgartner og Jones' teori om den politiske dagsordensfastsættelse

Baumgartner og Jones betegner dagsordensfastsættelsen som en fortløbende proces, hvorigennem skiftende opfattelser af et givet emne med tiden opnår en dominerende status og dermed danner baggrunden for ændringer i den førte politik. På den måde bringes *diskursen* i centrum for analysen. En diskurs kan defineres som *en bestemt måde at tale om og forstå verden eller et udsnit af den på* (Jørgensen & Philips, 1999) eller som *en sprogliggørelse af samfundsmæssig praksis* (Drotner, 1996). Den grundlæggende fokus på diskursen understreger det socialkonstruktivistiske udgangspunkt. Ifølge dette kan sociale problemer betragtes som sociale konstruktioner, der skabes af samfundets aktører i en kompliceret social proces (Jørgensen & Philips, 1999). Her er sproget centralt. Den grundlæggende antagelse er, at sproget ikke bare er en kanal, hvorigennem information om underliggende sindstilstande og adfærd formidles eller fakta om verden kommunikeres. Sproget er derimod en 'maskine', der konstituerer den sociale verden – og forskellige verdensbilleder vil føre til forskellige sociale handlinger, idet et bestemt verdensbillede vil muliggøre visse handlinger og umuliggøre andre (Jørgensen & Philips, 1999).

Den politiske dagsordensfastsættelse beskrives som en proces præget af lange perioder med stabilitet afløst af korte perioder med voldsomme ændringer. I de stabile perioder vil den dominerende forståelse af emnet have karakter af et 'policymonopol', som opretholder sig selv i kraft af den midlertidige enighed om forståelsen af emnet. Det sker ofte i form af en relativ ensidig opfattelse af emnet, eller rettere ved udelukkende at fremhæve én side af problemstillingen. Eksempelvis har man i den politiske debat først opfattet A-kraft som udelukkende et moderne teknisk

opfattet A-kraft som udelukkende et moderne teknisk vidunder og senere udelukkende som en dødsens farlig miljøtrussel (Baumgartner & Jones, 1993). Ændringspotentialet ligger altså ifølge Baumgartner & Jones (1993) i tolkningen af det pågældende emne.

Problemerne tages op på den politiske dagsorden *relativt uafhængigt af de objektive sociale forhold, som er knyttet til den pågældende sociale tilstand*. I det øjeblik, opmærksomheden omkring et givent emne forøges, vil processen blive ustabil og åben, hvilket øger sandsynligheden for, at der sker en redefinering af emnet, og at der dermed skabes mulighed for at opnå tilsvarende pludselige og gennemgribende ændringer i den førte politik.

Opmærksomheden omkring et emne vil vel at mærke ofte kunne karakteriseres som 'bølger' af enten entusiasme eller modvilje (Baumgartner & Jones, 1993). Downs' (1972) teori om *the issue attention cycle* beskriver dagsordensfastsættelsen som en række faser gennem hvilke, et emne springer op på den politiske dagsorden og får meget stor opmærksomhed i et kortere stykke tid, for derefter at blive fulgt af en afmatning i interessen samt en erkendelse af omkostningerne ved en løsning. Derefter mister medierne, befolkningen og politikerne igen interessen og retter blikket mod nye spændende sager.

Det er ofte en enkelt eller nogle *enkelte begivenheder*, som kan sætte 'cyklen' i sving. Cobb & Elder betegner disse begivenheder som *trigger-events*: 'A trigger event is a cue-to-action that occurs at a point in time and serves to crystallize attention and action' (Cobb & Elder, 1983: 85). Enkelte begivenheder vil være i stand til at konkretisere en problemstilling, og de kan på den måde fungere som symboler på en mere generel problemstilling. Igennem denne simplificering af et emne kan den enkelte begivenhed 'hjælpe' et emne op på dagsordenen (Cobb & Elder, 1983). I forbindelse med voldsproblemet vil et enkelt voldstilfælde eller enkelte ofre for vold være oplagte trigger-events. Eksempelvis mordet på dørvogteren Racheed Lawal, som var en begivenhed, der opnåede meget stor mediebevågenhed. Effekten af en enkelt begivenhed afhænger naturligvis af den måde, den fremstilles på. Begivenhedens objektive karakter er ikke i sig selv garant for, at den sætter noget som helst i gang. Trigger-event er noget, en begivenhed kan gøres til. En voldshandling kan for eksempel fremstilles på en måde, som fremkalder stærke følelsesmæssige reaktioner og dermed tillægges en betydning, som ligger ud over, hvad den aktuelle begivenhed i sig selv berettiger. Konkrete begivenheder kan dermed blive stærke symboler på et helt politikområde (Stone, 1997). Ved at være i stand til at henvise til et mere generelt problem gennem kobling til eksisterende forestillinger eller til andre lignende tilfælde vil en begivenhed dog have større chance for at fastholde opmærksomheden (Kingdon, 1995).

Aktører: medier og politikere

Det synes at være almindeligt anerkendt (se for eksempel Gamson & Modigliani, 1987; 1989; Kingdon, 1995; Baumgartner & Jones, 1993), at tilstedeværelsen af dels politiske entreprenører, som er de personer eller organisationer, der aktivt søger at bringe den pågældende sag på dagsordenen og dels opmærksomhed i den bredere offentlighed gennem mediernes, er væsentlige faktorer i forbindelse med skabelsen af den politiske dagsorden. Entreprenørerne kan være politikere, interesseorganisationer eller individer med særlig interesse i et emne (Gaasholt & Togeby, 1995). Dagsordensfastsættelsen betegnes af Baumgartner og Jones (1993) som en kamp mellem politiske entreprenører om at præge diskursen omkring et givet emne. Strategien for den enkelte aktør er at ændre debatten til egen fordel ved at inddrage de elementer og symboler, som støtter egne synspunkter, og udelade dem, som ikke stemmer overens hermed. I forbindelse med eksempelvis voldsproblematikken må de forskellige politikere forventes at forsøge at inddrage de enkelte konkrete voldshandlinger i deres respektive tolkning af voldsproblemet. Dermed er det for eksempel ikke utænkeligt, at de samme begivenheder kan lede til vidt forskellige forståelser af det samme problem (Baumgartner & Jones, 1993).

Ovenstående teoretiske udgangspunkt implicerer, at dagsordensfastsættelsen former den måde, vi opfatter emnet på og hermed også den interessekonfiguration, som knytter sig til emnet (Stone, 1997). I forbindelse med vold som socialt problem er det karakteristisk, at der ikke i større omfang eksisterer interesseorganisering. Der vil derfor umiddelbart være større rum at manøvrere i for de entreprenører, som er involveret i processen (Brøcker, 1990). Dermed vil de politiske entreprenører have en relativ god mulighed for at 'ekspondere' emnet til at omfatte en stadig større kreds af potentielle støtter (vælgere), som kan tænkes at ville forholde sig positivt til denne opfattelse og til den politik, som vil blive et muligt resultat (Cobb & Elder, 1983).

I et demokrati præget af stadigt mere flygtige vælgere vil politikerne i høj grad skele til den folkelige opinion i forbindelse med de forskellige emner (Linsky, 1986; Balvig, 2000). Det kan medvirke til at forklare, hvorfor nogle politikere for eksempel vil vælge at adoptere og fastholde et billede af vold som et *generelt* problem og dermed at udvide den potentielle støtte til retspolitiske stramninger, hvorimod andre vil forsøge at fremstille et billede af et samfund, som ikke er præget af vold og dermed gøde jorden for en helt anden politik. I forbindelse med eksempelvis voldskriminalitet vil en opfattelse af vold som et generelt problem umiddelbart berøre flere menneskers interesse i at kunne gå sikkert på gaden og vil kunne mobilisere stor støtte i befolkningen – modsat opfattelsen af vold som et isoleret pro-

blem fredag og lørdag aften for 18-24 årige mænd bosat i større byer. Sidstnævnte version implicerer, at færre menneskers interessesfære berøres.

Skabelsen af den politiske dagsorden kræver politiske entreprenører til at fremføre sagen. Entreprenørerne er dog afhængige af massemedier for at nå ud til offentligheden, og medierne bliver dermed en arena for den politiske debat. Moderne massemedier må betragtes som centrale og selvstændige producenter af virkelighedsbilleder og symboler, der påvirker befolkningens og politikernes måde at opfatte emnet på (McCombs, Shaw & Weaver, 1997; McNair, 1995; Ghanem, 1997; Hjarvard, 1995; Altheide & Snow, 1979; Cook, 1998). Mediernes formidling af virkelighedens hændelser fungerer imidlertid efter en ganske bestemt 'medielogik', som former kommunikationen, præsenterer verden i bestemte genrer og formater, og som tilskynder til bestemte fortolkninger (se blandt andet Gans, 1980; Hjarvard, 1995; Galtung & Ruge, 1965; Shoemaker & Reese, 1996). Journalistik og nyhedsformidling lader os med andre ord se verden igennem en speciel optik.

Stig Hjarvard (1995) har opregnet en række centrale egenskaber ved nyhedsformidlingens optik:

- *Aktualitet*: Nyhedsformidlingen opererer med meget kort tidshorisont.
- *Intensivering*: Medierne kondenserer begivenhederne, der fokuseres på de vigtigste highlights, bestemte aktører, eller interesser modstilles – og overdrivelse fremmer forståelsen.
- *Konkretisering*: Medierne vil fokusere på det faktuelle, de konkrete aktørers ord og handlinger. Generelle perspektiver og mere abstrakte forhold og argumenter har vanskeligere ved at trænge igennem.
- *Personificering*: Enkeltpersoner tages som repræsentanter for institutioner. Strukturelle eller blot komplicerede forhold forstås som resultat af enkeltpersoners handlinger, ønsker, had osv.
- *Stereotypisering*: Til at beskrive verden bruger medierne udbredte og velkendte forestillinger og kategorier. Der bruges klichéer og skabeloner til at forstå det nye. Nye konflikter begribes i traditionelle modstillinger: ond vs. god, lille vs. stor, uskyld vs. skyld osv.
- *Vinkling*: Nyhedsdækningen har ikke til hensigt at give en helhedsbeskrivelse. Udvælgelsen og fremstillingen er præget af et bestemt perspektiv eller argument. Vinklingen er typisk præget af den aktuelle foranledning, 'sømmet', til at behandle emnet.
- *Visualisering*: Nyhedsformidlingen i både TV og trykt presse lægger i stigende grad vægt på at kunne billedgøre sin virkelighedsbeskrivelse. Emner med større billedmuligheder vil oftere blive dækket, og behandlingen vil typisk få mere plads.

Hjarvards karakteristik antages at dække journalistik generelt, også den mere seriøse, og må anses som et grundvilkår i mediernes måde at berette om virkeligheden på – eller som en skabelon, hvorefter en begivenheds umiddelbare karakteristika kan *formes* af medierne, således at den opfylder kriterierne (Altheide & Snow, 1979). Hvad angår voldsproblemet må medierne ud fra ovenstående kriterier forventes at være tilbøjelige til at give god plads til problemet, da man kan formidle vold på en måde, der tilfredsstiller kriterierne. Eksempelvis vil medierne i forbindelse med voldsproblemet gennem fokus på enkelte personer og enkelte hændelser relativt let være i stand til at konstruere et drama med helte og skurke og på den vis konkretisere og intensivere problemstillingen.

Påvirkningsrelationer

I kølvandet af ovenstående gennemgang af henholdsvis dagsordensfastsættelsesprocessen og aktørrelationer, melder spørgsmålet sig om påvirkningsrelationerne mellem de centrale aktører. Baumgartner og Jones' model giver ikke nogen eksplicit udlægning af de kausale påvirkningsrelationer mellem de forskellige dagsordener. Dearing & Rogers (1996) opererer med 3 forskellige dagsordener: mediernes dagsorden, befolkningens dagsorden samt den politiske dagsorden. De tre dagsordener udtrykkes ved den opmærksomhed, de forskellige emner på et givet tidspunkt opnår i henholdsvis mediernes nyhedsformidling, i befolkningens bevidsthed og i den politiske debat. Opdelingen i tre separate dagsordener må betragtes som en analytisk skelnen, der kan gøre analysen af dagsordensfastsættelsen mere overskuelig med hensyn til de kausale påvirkninger.

Definitionen af dagsordensfastsættelsen som kampen om at fange opmærksomheden på de tre dagsordener kan uddybes med teorien om dagsordensfastsættelsens første og andet niveau (Ghanem, 1997). Påvirkningen mellem dagsordenerne kan ske i form af ændringer i den væsentlighed, et givet emne tillægges udtrykt ved den henholdsvis stigende og faldende opmærksomhed, det opnår. Man iagttager således hvilke emner, der på et givet tidspunkt opnår størst opmærksomhed, eller hvorledes et enkelt emne over tid tillægges skiftende vægt (Ghanem, 1997). Eksempelvis antages det, at en øget opmærksomhed i medierne vil medføre, at et emne tillægges større vægt i befolkningens bevidsthed (McCombs & Shaw, 1972).

Dette første niveau suppleres i nyere teori med yderligere et niveau, dagsordensfastsættelsens andet niveau, hvor der ikke blot fokuseres på *hvilke* emner, der opnår opmærksomhed, men også på, *hvordan* vi tænker og taler om et emne på og i forlængelse heraf også, hvad vi tænker om dem (Ghanem, 1997; McCombs & Estrada, 1997; Entman, 1993; Scheufele, 1999). Heri ligger en antagelse om, at i det øjeblik, opmærksomheden rettes

mod et emne, vil der fra politikernes eller mediernes side være tale om en opmærksomhed, der er præget af ganske bestemte karakteristika, som er betinget af henholdsvis politiske standpunkter eller formidlingsmæssige logikker. Gamson og Modigliani (1983; 1987; 1989) har vist, hvorledes medierne har været en meget væsentlig medskabere af de skiftende opfattelser af forskellige problemstillinger blandt andet ved at fremhæve bestemte begivenheder og sproglige udtryk, der hver især knyttes til bestemte måder at tolke den givne problemstilling på. Disse betragtninger er blevet suppleret af flere empiriske studier, som har vist, at mediernes fokus på bestemte karakteristika ved et emne har en nær sammenhæng med de karakteristika, befolkningen beskriver samme emne med (Ghanem, 1997; Iyengar, 1991).

Der er naturligvis tale om en analytisk skelnen mellem de to niveauer for dagsordensfastsættelsen, og i virkelighedens verden vil det være vanskeligt at differentiere tilsvarende. Formålet med denne skelnen er at fremhæve, at medierne ikke bare spiller en rolle med hensyn til, hvilke emner der opnår opmærksomhed, men også med hensyn til, hvorledes det enkelte emne konstrueres. Dermed medvirker medierne til at strukturere debatten omkring et givet emne – hvilket må betragtes som væsentligt i forhold til den offentlige og den politiske stillingtagen.

Påvirkningen af politikerne

At politikerne lader sig påvirke af medierne er naturligt i et demokrati, hvor hovedparten af debatten og oplysningen om politiske emner foregår i medierne (Hjarvard, 1995). Der er ovenfor argumenteret for, at medierne kan tillægges en indflydelse på skabelsen af den offentlige dagsorden både med hensyn til hvilke emner, der betragtes som væsentlige, og med hensyn til, hvorledes de enkelte emner konstrueres i den offentlige bevidsthed. Spørgsmålet er derefter, hvilken påvirkning denne dagsordensfastsættelse udøver på det politiske niveau. Som udgangspunkt må fastsættelsen af den politiske dagsorden betragtes som en meget kompleks proces (Dearing & Rogers, 1996), hvori medier, politisk magtfulde enkeltpersoner, interesseorganisationer samt politiske partier er væsentlige potentielle påvirkningsfaktorer (Baumgartner & Jones, 1993; Gaasholt & Togeby, 1995). Empiriske studier har vist, at mediernes påvirkning på den politiske dagsorden ofte forekommer, men ikke uden videre kan antages at være generel og direkte (Protess m.fl., 1985).

I forbindelse med voldskriminalitet giver det dog umiddelbart god mening at tillægge medierne en speciel stor indflydelse på den politiske proces, da de andre påvirkningsfaktorer i meget ringe grad er repræsenteret i forbindelse med dette politikområde: Der findes ikke i videre omfang inter-

esseorganisering omkring voldsemnet, og der kan ikke umiddelbart identificeres særligt magtfulde enkeltpersoner i tilknytning til problematikken. I den sammenhæng er det interessant, at flere studier har vist, at det demokratiske politiske system i vid udstrækning baserer sine valg på den offentlige opinion (Page & Shapiro, 1992; Jacobs & Shapiro, 1994; Protess m.fl., 1985), og at det samtidig er sandsynliggjort, at beslutningstagerne skeler kraftigt til eller ligefrem sætter lighedstegn mellem mediernes dagsorden og den offentlige dagsorden (Linsky, 1986). Det vil groft sagt sige, at de emner, der optræder i mediernes, af politikerne antages at være de samme som dem, der optager den brede befolkning.

Anvendt på den aktuelle problemstilling vil det lede til en formodning om, at mediernes øgede fokus på vold bevirker, at vold som socialt problem kommer til at fylde mere i den offentlige bevidsthed og dermed opfattes som et af de væsentligste problemer i samfundet. Dermed bliver det også et problem, som fortjener politisk opmærksomhed med henblik på en mulig løsning. Der er derfor grund til at tro, at opinionsdannelsen har konsekvenser for fastsættelse af den politiske dagsorden. På den måde kan befolkningens reaktion i form af øget frygt for vold betragtes som en reaktion på mediernes fokus på vold, og i forlængelse heraf kan politikernes reaktion på samme problematik ses som et svar på offentlighedens frygt. Der gælder specifikt for voldsproblematikken, at befolkningen i meget ringe grad har direkte erfaringer på området. Derfor er politikerne og den brede offentlighed alt andet lige i høj grad henvist til mediernes formidling af vold (Sacco, 1995). I et tidligere studie af kriminalitet som socialt problem viser Funkhouser (1973) således, at mediernes behandling af problemerne var mere væsentlige for offentlighedens opfattelse af problemet end for eksempel kriminalstatistikken. Han viser herunder, at retorikken i den offentlige debat kunne tillægges en stor betydning for, at befolkningen blev mere tilfreds med samfundets reaktion over for kriminalitet. At det forholder sig således, kan hænge sammen med, at det er et særkende for sociale problemer, som for eksempel vold, at de er kontroversielle og ofte genstand for en følelsesladet debat (Page & Shapiro, 1992: 116).

Betragtningerne omkring mediernes som en væsentlig indflydelseskilde på den politiske proces – direkte eller gennem den offentlige opinion – må derfor på forhånd formodes at være dækkende for netop voldsproblematikken. En dansk studie omkring flygtningespørgsmålet, der på mange måder udviser samme karakteristika som voldsproblematikken, bekræfter denne formodning. Det blev således vist, at mediernes formidling af flygtningeproblemet i midten af 1980'erne var styrende for såvel den folkelige opinion som den politiske stillingtagen (Brøcker, 1990).

Gamson og Modiglianis teori om fortolkningspakker

Den centrale antagelse i Gamson og Modiglianis (1987; 1989) teori er, at der for et givet socialt problem kan identificeres flere forskellige fortolkningspakker. Disse pakker udgør tilsammen kulturen omkring et givet emne. Kulturen, eller diskursen omkring et emne, kan ifølge Gamson og Modigliani betragtes som en fortløbende proces, hvori pakkernes fortsatte overlevelse beror på deres evne til at tolke nye begivenheder ind i den eksisterende ramme. Anvendt på den politiske dagsordensfastsættelse, som den er beskrevet ovenfor, må en politisk entreprenør være i stand til at tolke de enkelte begivenheder ind i sin egen forståelsesramme for dermed at øge sandsynligheden for at få fastsat dagsordenen i overensstemmelse med sine egne interesser.

Enhver fortolkningspakke kendetegnes ved en række nøgleelementer, der kan betragtes som pakkens kerne og grundlæggende stillingtagen. Gamson & Lasch (1983) opstiller en detaljeret og umiddelbar anvendelig operationalisering til brug ved analysen af fortolkningspakker. Elementerne i de enkelte pakker deles op i *framing devices* og *reasoning devices*, hvilket kan oversættes til henholdsvis fortolkningsredskaber og logiske ræsonnementer, der tilsammen tjener til at definere den samlede pakke. Ved brugen af *fortolkningsredskaber* dannes pakkens overordnede tolkning af problemet ved brugen af symboler, henvisninger til historiske begivenheder, slagord, og visualiseringer. Statsminister Poul Nyrup Rasmussens nytårstale frembyder et glimrende eksempel på brugen af *slagord* – ‘Vi vil ikke finde os i det’ – hvilket symboliserer en fortolkningspakke, nemlig den hårdere kurs over for volden.

Den anden del af elementerne i fortolkningspakken, de *logiske ræsonnementer*, refererer til stykker af argumentation, som kan anvendes til at forklare et konkret fænomen samt til at forsvare en bestemt position i den konkrete stillingtagen til samme fænomen. Til de logiske ræsonnementer regnes kausalforklaringer og moralbetragtninger – herunder også implicite krav om handling (Gamson & Lasch, 1983). En fortolkningspakke vil kunne karakteriseres ved og identificeres ud fra enkelte eller flere af disse elementer. I den offentlige diskurs vil en fortolkningspakke derfor oftest give sig til kende indirekte gennem ovenstående nøgleelementer. På den vis kan anvendelsen af et enkelt symbol eller et bestemt slagord henvise til hele pakken og fremkalde en bevidsthed hos aktørerne om hele pakkens måde at tolke problemet på. Et dansk eksempel kan være brugen af udtrykket ‘bekvemmelighedsflygtning’ i en debat om indvandrere. Anvendelsen af udtrykket vil øjeblikkeligt annoncere en bestemt måde at forholde sig til flygtningespørgsmålet på. På lignende vis må voldsdebatten formodes at

have sine metaforer, som viser hen til en bestemt måde at tolke de konkrete begivenheder på.

Metodiske overvejelser

I forbindelse med analysen er det vigtigt at få præciseret, hvad begrebet vold egentlig dækker over. Der findes ikke nogen autoritativ definition på begrebet vold, som man kan støtte sig til, men periodens sager giver et forholdsvist klart fingerpeg om, hvorledes afgrænsningen kan foretages. I analyseperioden har mediernes fokus hovedsageligt været på gadevold. En nærmere afgrænsning af voldsbegrebet kan derfor passende være *den tilfældige interpersonelle vold på gadeplan, hvor gerningsmand og offer ikke kender hinanden* (Balvig, 2000).

Undersøgelsen af mediernes indflydelse på den politiske dagsordensfastsættelse vil ske gennem en såvel kvantitativ som kvalitativ indholdsanalyse af henholdsvis den politiske dagsorden og mediernes dagsorden. Det empiriske grundlag for analysen af den politiske dagsorden vil være den politiske aktivitet på Christiansborg, som den udtrykkes gennem debatter om lovforslag, forespørgsler og spørgsmål til ministeren. Dette er naturligvis kun en begrænset del af den politiske debat, som jo også for en stor dels vedkommende finder sted i udvalgene og i massemedierne. Det kan dog antages, at de forskellige partiers væsentligste og grundlæggende argumenter samt deres problemopfattelse og stillingtagen fremgår af debatten i folketingsalen. Folketingstidende vil dog blive suppleret af politikernes udtalelser i dagspressen.

Det empiriske grundlag for analysen af mediernes dagsorden vil være en række landsdækkende dagblade. Valget af dagbladene som analyseobjekt betyder samtidig et fravalg af TV-mediet, der, ligesom dagspressen, må betegnes som et væsentligt nyhedsmedie. Formodentligt mistes der ikke afgørende forklaringskraft ved fravalget, da mediernes grundlæggende formidlingsteknikker og udvælgelsesmekanismer er de samme for *alle* nyhedsmedier (Shoemaker & Reese, 1996). Dagspressen er repræsenteret ved de fire landsdækkende dagblade *Politiken*, *Jyllands-Posten*, *BT* og *Ekstra Bladet*. Begrundelsen for dette valg er, at de tilsammen giver et kvalitativt set rimelig bredt udsnit af de danske dagblade, samt at de oplagsmæssigt dækker en stor del af læserskaren (Andersen, 1995).

Analyseperioden går fra 1/7 1996 til 28/2 1997, hvilket er et ganske bredt interval omkring fremsættelsen af voldspakken i januar 1997. Dette skal sikre, at analysen kan give et mere komplet og kontinuerligt billede af mediernes og politikernes dagsorden.

Den kvantitative indholdsanalyse skal klarlægge det tidsmæssige forhold mellem mediernes og politikernes dagsorden for dermed at give et

fingerpeg om den kausale sammenhæng. *Den politiske dagsorden* måles som den politiske aktivitet på Christiansborg, dvs. hvor mange gange volds-kriminalitet har været til debat i Folketinget, hvor mange spørgsmål der har været stillet til ministeren, samt hvor mange forespørgselsdebatter der har været i forbindelse med voldsproblematikken. Målingen af den politiske debats kvantitative omfang er ikke udpræget præcis, men er tilstrækkelig til det givne formål, hvilket er at give et overblik over en udvikling over tid. *Mediedagsordenen* måles som indholdet af mediernes nyhedsdækning. For den aktuelle case vil det konkret ske via en optælling af artikler med relevans for volds-kriminalitet. Som udgangspunkt er det kun egentlige artikler, som vil blive medtaget, hvilket betyder et fravalg af smånotiser o.lign.

Den kvalitative analyse har til formål at belyse, hvordan voldsproblematikken fremstilles i henholdsvis mediernes og i den politiske debat. Helt konkret vil analysen søge at afdække, hvilke fortolkninger af voldsproblematikken der optræder i forbindelse med de to dagsordener og dermed give et fingerpeg om eventuelle overensstemmelser. I denne sammenhæng vil Gamson og Modiglianis teori om fortolkningspakker blive anvendt.

I den kvalitative indholdsanalyse af mediernes dagsorden vil opmærksomheden samle sig om nogle enkelte episoder, som opnåede stor opmærksomhed i mediernes. At mediernes hovedsageligt skildrer voldsproblemet gennem enkelte episoder er i øvrigt tidligere påvist i en dansk studie af voldsproblematikken (Madsen, 1998). Den *første episode* er mordet i Århus på Thor Jan Dueholm natten mellem d. 30. og 31. august 1996. Den unge mand blev fundet død på gaden, voldsomt mishandlet, hvilket efterlod et indtryk af en uhyggelig forbrydelse. Gerningsmanden blev senere identificeret som en 34-årig hjemløs narkoman. Den *anden episode* er mordet på Michel Scharling Jørgensen foran Århus Hovedbanegård om morgenen den 2. september 1996. Her bliver den 20-årige Michel Scharling Jørgensen trukket ud af den taxa, han er på vej ind i, slynget ind i et cykelstativ og herefter sparket flere gange af en 16-årig palæstinenser. Han dør umiddelbart efter overfaldet af sine kvæstelser. Den *tredje episode* er mordet på dørmændene Racheed Lawal. Natten mellem den 23. og den 24. november 1996 bliver den tidligere mesterbokser Racheed Lawal efter et skænderi stukket ned af en ung mand med palæstinensisk baggrund foran diskotek 'David Crockett' i Århus, hvor Lawal arbejdede som dørmænd. Han dør kort efter ankomsten til hospitalet. Tilsammen udgør omtalen af disse tre begivenheder langt størsteparten af mediernes omtale af vold, og analysen af netop disse tre mord kan derfor med rimelighed betragtes som fyldestgørende. I tilknytning til episoderne bliver der imidlertid skrevet meget om vold – også ting, som er relativt perifere i forhold til de konkrete episoder.

Denne del af formidlingen kan dog betragtes som en del af det samlede billede af voldsproblemet, som det fremstilles i det enkelte dagblad. I forbindelse med hver enkelt episode inddrages den mere generelle formidling omkring volden i det omfang, det er muligt. Det kan foruden artikler være læserbreve, ledere og kronikker, hvilket tilsammen giver et mere komplet billede af mediernes konstruktion af voldsproblemet. Læserbreve og kronikker er ikke forfattet af dagbladets egne journalister, men vil alligevel blive betragtet som en del af dagbladets fremstilling af voldsproblemet, da udvælgelsen af læserbreve og kronikker er en bevidst redaktionel disposition.

Udover en kort beskrivelse af mængden af artikler samt brugen af billeder vil der med udgangspunkt i Gamson og Modiglianis teori blive fokuseret på dagbladets beskrivelse af selve voldsepisoden, beskrivelsen af offeret og gerningsmanden, de grundlæggende temaer i dagbladets dækning, henvisning til andre sager, påstande om, at vold er et socialt problem, påstande om kausale sammenhænge, samt eventuelle krav til det politiske system om handling.

Den kvalitative analyses anden del tager fat i den politiske debat. Her rettes blikket mod de forskellige partiers stillingtagen til voldsproblemet. Analysen vil koncentrere sig om de samme punkter som analysen af mediedagsordenen herunder den grundlæggende problemopfattelse, påstande om hvilke befolkningsgrupper problemet omfatter, påstande om problemets størrelse og karakter samt udviklingen heri. Ligeledes søges der efter kausale forklaringer, efter de moralbetragtninger, som lægges til grund for det enkelte partis stillingtagen, og endelig efter de foreslåede løsninger.

Man kan på forhånd forestille sig forskellige overordnede dimensioner i fortolkningen af problemet såsom årsager, omfang og karakter (Baumgartner & Jones, 1993; Dearing & Rogers, 1996). Analysen vil koncentrere sig om to dimensioner i voldsdiskursen: Den ene vil være spørgsmålet, om volden er et stigende problem, og den anden vil være de sanktioner, der skal tages i brug over for voldsmændene. Dette kan illustreres grafisk, som det ses i figur 2.1:

Figur 2.1. To dimensioner i voldsdebatten

Løsning	Omfang	Volden er et voksende problem	Volden er stagnerende
Overvejende straffende løsninger			
Overvejende forebyggende løsninger			

Det er forventningen, at de forskellige fortolkninger af voldsproblematikken vil kunne indplaceres i skemaet. Spørgsmålet er så, hvorledes hen-

holdsvis medierne og politikerne kan indplaceres i forhold til de to dimensioner.

Udover kortlægningen af de forskellige fortolkningspakker i medierne og i den politiske debat kan analysen af den politiske debat fremdrage de mere direkte indikationer på mediernes påvirkning af den politiske stillingtagen. Disse kan have form af den enkelte politikers *direkte reference til konkrete begivenheder*, som de fremstår i medierne. En sådan reference kan tolkes som en indikation på, at politikerne reagerer direkte på mediernes formidling af enkelte voldsepisoder. En mindre eksplicit reference, men ikke mindre væsentlig af den grund, kan forekomme i form af en *mere general reference til det virkelighedsbillede, medierne præsenterer*. I dette tilfælde er det spørgsmålet, om det kan sandsynliggøres, at politikerne overtager mediernes symboler og fortolkninger af voldsproblematikken.

Kapitel 3

Udviklingen i voldens omfang og karakter

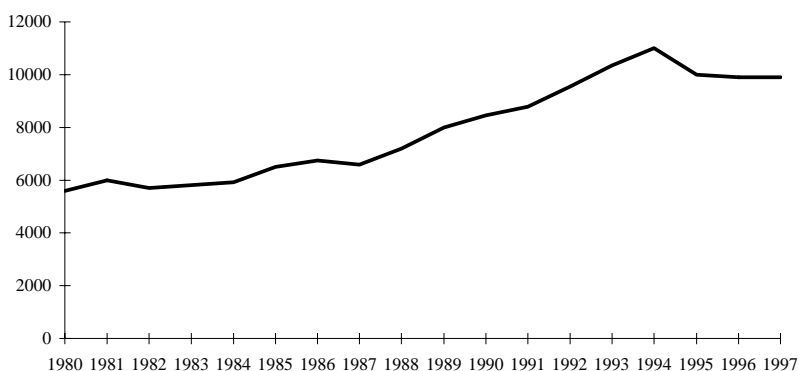
I det følgende skal det faktiske grundlag for voldsdebatten undersøges. Skriftets grundlæggende antagelse er, at volden ikke er steget i perioden op til voldspakken, men at den derimod har været stagnerende siden begyndelsen af 1980'erne, samt at volden ikke er blevet grovere. I dette kapitel vil denne antagelse blive sandsynliggjort. Til dette formål vil blive anvendt tre kilder, som alle almindeligvis betragtes som velegnede til formålet, nemlig politiets statistikker, voldsofferundersøgelser og skadestuerregistrerede tilfælde samt drabsstatistikken (Balvig, 2000; Brink m.fl., 1997). Det skal dog understreges, at der hersker en del usikkerhed omkring voldens udvikling på grund af et betragteligt 'mørketal', der kan beskrives som den del af kriminaliteten, som ikke registreres af politiet og dermed forbliver skjult (Balvig, 1995b; 2000).

Politiets statistikker

Til at beskrive udviklingen i kriminaliteten i Danmark findes to kilder, som opdateres årligt, *Politiets Årsberetning*, som udgives af Rigspolitiet, og *Kriminalstatistik*, som udgives af Danmarks Statistik. Begge baserer sig på politiets statistikker over anmeldelser, og de er derfor nogenlunde ens. I debatten omkring voldsproblematikken refereres der oftest til "Politiets Årsberetning", og der tages derfor i det følgende udgangspunkt i denne. I denne statistik afgrænses volden til at omfatte overtrædelser af straffelovens §§ 244-246 (vold mod private) og straffelovens §§ 119, 120 (vold mod tjenestemand i funktion mm.). Dette udelukker nogle former for vold for eksempel trusler, mord og voldtægt, der egentlig burde inddrages for at få et komplet billede af volden i Danmark. Dette er dog et mindre problem. Dels på grund af den valgte afgrænsning af vold, som udelukker voldtægt, og dels fordi mord udgør en forsvindende lille del af det samlede antal anmeldelser.

Den grafiske afbildning af udviklingen i politianmeldte voldstilfælde i Danmark fra 1980 til 1997 (figur 3.1) viser en klar stigning i antallet. Faktisk er der tale om en fordobling fra 1980 til 1994. Det skal i øvrigt bemærkes, at den politiregistrerede vold har været stigende siden omkring 1965 (Balvig, 2000: 65). Til gengæld ses der fra 1994 til 1995 en faldende tendens fulgt af stagnation, som holder analyseperioden ud. Det kan imidlertid ikke rokke ved det samlede billede af en betragtelig stigning i antallet af anmeldte voldstilfælde.

Figur 3.1. Politianmeldte voldstilfælde i Danmark, 1980-1997

Kilde: *Politiets Årsberetning*, diverse år.

Det store spørgsmål er imidlertid, hvad disse tal fortæller os. Viser de, hvor meget vold der faktisk er i samfundet? Svaret er langt fra klart, og det er meget betegnende, at der i den politiske debat har været stor uenighed om tolkningen af disse statistikker (se kapitel 6). En meget almindelig tolkning er, at tallene viser, at volden er steget (se blandt andet *Politiets Årsberetning*, 1986: 82; *Folketingstidende 1996-97, Folketingets forhandlinger*, sp. 3567, 3604, 3606, 3615, 3618). Denne opfattelse kan imidlertid anfægtes af forskellige grunde. En mulig forklaring på stigningen er en udvidet registreringspraksis hos politiet som følge af en lovændring, der trådte i kraft i juli 1989 (Kutchinsky, 1991). Herefter skelnedes der ikke længere mellem sagesløse eller ikke-sagesløse, hvilket bevirker, at der automatisk registreres flere tilfælde (Karnov, 1994: 2954-2958). Endvidere overgik man fra privat til offentlig tiltale, hvilket betyder, at alle henvendelser om vold registreres i døgnrapporten, før det beslutes, om der skal rejses tiltale. Før i tiden kunne den enkelte anmelder selv vurdere, om det hændte skulle registreres. Kutchinsky (1991) argumenterer for, at den nye registreringspraksis bevirker, at den nedre grænse for, hvad der registreres i politiets døgnrapport, flyttes, og at der dermed bliver bogført flere voldsepisoder. Dette giver god mening.

I Middelfart politikreds har man forsøgsvis gransket den samlede mængde af voldsanmeldelser for perioden 1994-1995. Det er sket på baggrund af en voldsom stigning i antallet af voldsanmeldelser, som bevirkede, at Middelfart blev placeret øverst på listen over de mest voldelige byer i Danmark. Hos politiet vakte dette undren, da tallene ikke stemte overens med det generelle indtryk af livet i Middelfart. Det viste sig, at 32 ud af de 81 oprindeligt journaliserede sager, hvilket svarer til næsten 40 procent, enten blev henlagt eller aldrig havde været voldssager. En ændret visitering af

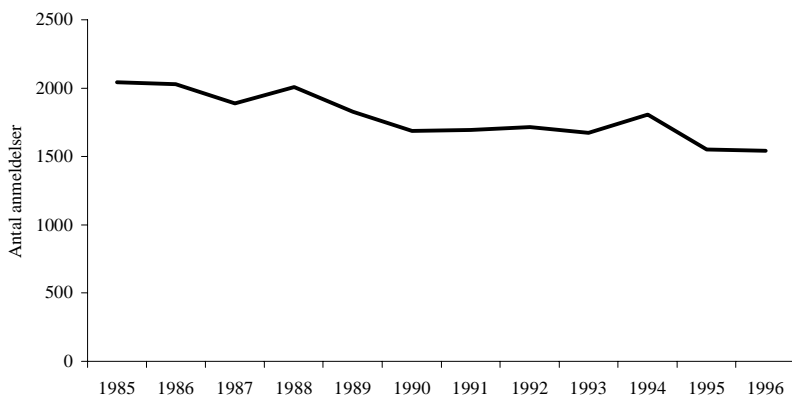
voldsanmeldelserne bevirkede siden et drastisk fald i antallet af registrerede voldstilfælde. Niveaue for 1996 lå 58 procent lavere end de foregående år, og det absolutte niveau lå ikke langt fra det, som registreredes i 1980 (Balvig, 2000). Det er dog langt fra sikkert, at faldet i antallet af registrerede voldstilfælde i Middelfart politikreds udelukkende skyldes den ændrede visitation og registrering af voldsanmeldelser. Man kan blandt andet indvende, at volden på landsplan faldt i netop denne periode, hvilket jo unægtelig svækker forklaringen. Ikke desto mindre gør eksemplet pointen klar, nemlig at de officielle statistikker er forbundet med svagheder og usikkerheder.

En anden indvending imod anvendeligheden af politiets statistikker er, at der ikke tages højde for folks tilbøjelighed til at anmelde vold. Meget taler for, at denne tilbøjelighed er stigende (Brink m.fl., 1997; Balvig, 2000). Kriminologen Flemming Balvigs (2000) sociologisk orienterede forklaring på det stigende antal voldsanmeldelser tager udgangspunkt i, at der tilsyneladende er en større afstandtagen i samfundet over for overgreb på den personlige, fysiske integritet. Afskaffelsen af dødsstraf, ophævelsen af lærernes ret til at slå børnene samt afskaffelsen af revselsesretten i 1997 kan tolkes som symboler på en udvikling i retning af en øget respekt for den fysiske integritet og dermed også en større afstandtagen til vold. Den aktuelle tendens til hyppigere at anmelde vold kan derfor ifølge Balvig tolkes som et resultat af en fortsat indsnævring af, hvilke indgreb på den personlige, fysiske integritet der betragtes som acceptable:

“Vi er blevet mere ‘civiliserede’ i vores holdninger til den dagligdags omgang med hinanden i vore roller som ægtefæller, forældre, arbejdsgivere, myndigheder m.v. Referencerammen for fysiske lidelse har ændret sig” (Balvig, 2000: 226).

Hvis dette virkelig er tilfældet, må vold af mildere karakter formodes at stå bag størstedelen af *stigningen* i antallet af voldsanmeldelser. Et nærmere kig på tallene kan delvist bekræfte denne formodning – dog ikke entydigt. Hvis det er anmeldelser af mildere former for vold, som står bag stigningen, må der samtidig forventes en stagnering i antallet af grovere tilfælde. Ved hjælp af Rigspolitiets tal kan man danne sig et overblik over udviklingen. Også disse tal er hentet fra de statistikker, som der i denne sammenhæng skal stilles spørgsmålstejn ved, men netop tallene for den grovere form for vold må antages at have færre statistiske ‘skavanker’ i form af følsomhed over for ændret anmeldelsestilbøjelighed. Vold, som hører ind under denne kategori, må i kraft af sin grove karakter formodes under alle omstændigheder at blive anmeldt. Derfor må tallene tillægges relativt stor troværdighed.

Figur 3.2. Politiregistrerede tilfælde af grov vold (straffelovens §§ 245-246-237-238-216-217)

Kilde: Rigspolitiets Årsberetning, diverse år.

Figur 3.2 viser udviklingen i antallet af politiregistrerede tilfælde af grov vold. Tendensen er et begrænset, men klart fald i antallet. Det er altså ikke de grove tilfælde, som står bag stigningen i det samlede antal anmeldelser, hvilket giver næring til hypotesen om, at det er en forøget anmeldelsestendens for de mildere voldsformer, som er baggrunden for stigningen i de samlede tal for volden.

Balvig (1995a; 2000) sondrer mellem *fjernhedsvold*, som i alt væsentligt er lig den i kapitel 2 beskrevne afgrænsning af vold, og *nærhedsvold*, som er den vold, der foregår mellem mennesker, som på forhånd kender hinanden. Det fremgår af politiets statistikker, at nærhedsvolden tegner sig for den relativt største del af den groveste vold, samt at fjernhedsvolden tegner sig for en relativt stor del af den mildere vold (Balvig, 1995a: 16). Samtidig er fjernhedsvoldens relative andel af den samlede vold stigende, og man kan derfor argumentere for, at stigningen i voldstallene dækker over en stigning i de milde tilfælde (Balvig, 2000: 224).

Sammenfattende må politiets statistik over voldsanmeldelser betegnes som et noget usikkert instrument til at måle, hvor mange øretæver der bliver delt ud i samfundet. Det skyldes til dels ændringer i registreringspraksis, som alt andet lige må føre til øget registrering af voldtillfælde. Men frem for alt skal stigningen i voldsanmeldelserne nok forklares af ændringen i folks tilbøjelighed til at anmelde volden. Dette understøttes dels af den generelle tendens til afstandtagen fra vold, dels af at den relativt milde vold ser ud til at være hovedkomponenten i stigningen i antallet af voldsanmeldelser. Dette må tilsammen betegnes som væsentlige argumenter

imod at betragte voldsstatistikkerne som bevis for, at volden er stigende. Derimod synes det mere plausibelt at antage, at volden er stagnerende. Yderligere må det bemærkes, at tallene ikke kan støtte de i debatten ofte fremførte påstande om, at volden er blevet grovere.

Den skadestuerregistrerede vold

Idet langt de fleste fysiske skader som følge af vold behandles på landets skadestuer, kan skadestuernes statistikker anvendes som en indikator på omfanget af volden. Det sker ud fra den antagelse, at en forøgelse af volden vil medføre flere skadestuerregistrerede voldstilfælde (Brink, 1999). Sammenhængen mellem den faktiske mængde vold i samfundet og de skadestuerregistrerede tilfælde er dog forbundet med en vis usikkerhed. Med tiden kan der forekomme ændringer i vagtlægeordninger, i skadestuernes ry med hensyn til for eksempel ventetid, politiets henvisningspraksis, ofrenes 'pivethed' samt deres parathed til at fortælle, at skaderne er sket ved vold. Til sammen kan disse 'filtre' fungere som en systematisk bias, der kan variere over tid. Balvig (2000: 66) postulerer dog, at filtrene formentlig samlet set har bevirket, at en øget del af den forekommende vold registreres på skadestuerne.

Der findes ikke landsdækkende, systematiske registreringer af skadestuebehandlet vold. Der findes dog en række tal fra Odense og Århus, som kan anvendes, da de to områder i mange sammenhænge er blevet betegnet som repræsentative for Danmark som helhed (Balvig, 2000). Brink (1999) påpeger dog, at Århus som uddannelsesby med lidt flere unge end landsgennemsnittet også har en lidt højere incidensrate i forhold til landsgennemsnittet. Tabel 3.1 viser indekstallene over henvendelser vedrørende vold til henholdsvis skadestue og politi baseret på tal fra henholdsvis skadestuerne og *Politiets Årsberetning*.

Tabel 3.1. Udviklingen i politi- og skadestuerregistreret vold i Odense og Århus fra 1987/88 til 1993/94 (indekstal)

		1987/88	1993/94
Odense:	Skadestuer	100	97
	Politiet	100	132
Århus:	Skadestuer	100	79
	Politiet	100	161

Kilde: Balvig, 2000: 67.

Med baggrund i antallet af skadestueanmeldte voldstilfælde er der ikke belæg for at påstå, at volden er stigende – snarere tværtimod. For samme geo-

grafiske områder ses der i samme tidsperiode en kraftig stigning i anmeldelserne af voldstilfælde til politiet. 'Gabet' mellem de to tal kan naturligvis skyldes en faldende tendens til at lade sig behandle på skadestuen efter en voldsepisode, men denne forklaring er ikke sandsynlig, da en behandling af skaden trods alt formodes at være vigtigere for de fleste voldsofre end at få episoden meldt til politiet. Tallene for anmeldelsestilbøjeligheden for skadestuebehandlet vold peger tværtimod på, at en voksende del af de skadestuebehandlede anmelder voldsepisoden til politiet. For 1981/82, 1987/88 og 1993/94 er tallene henholdsvis 18, 22 og 34 procent (Balvig, 2000: 68-69). Det relativt store spænd mellem udviklingen i henholdsvis den skadesturegistrerede vold og den politiregistrerede vold må derfor tolkes som et resultat af en øget tilbøjelighed til at anmelde vold.

En nærmere lægefaglig undersøgelse af skadernes karakter indikerer desuden, at volden i Århus-området ikke er blevet grovere de seneste år (Brink, 1999). Sammen med de ovenstående tal for skadesturegistreret vold er dette et væsentligt faktum i voldsdebatten. Ikke mindst fordi netop Århus var skueplads for de tre grove voldsepisoder, som fyldte meget i medierne i efteråret 1996.

Alt i alt må den skadesturegistrerede vold siges at tegne et billede af et stagnerende voldsproblem. Sammenholdt med politiets tal for voldsanmeldelser må det ovenstående endvidere bestyrke formodningen om en øget anmeldelsestilbøjelighed i forbindelse med voldsepisoder. Desuden peger en nærmere undersøgelse af voldsrelaterede skader i retning af, at volden ikke er blevet grovere.

Voldsofferundersøgelser

Endelig kan også voldsofferundersøgelser anvendes som indikator på, om volden i samfundet er steget. Fra 1987 til 1996 har telefoninterviews af forskelligt omfang givet svar på spørgsmålet, om respondenterne inden for de sidste 12 måneder har været udsat for vold eller trusler, som var så alvorlige, at de blev bange. Alle tal er korrigeret for variationer i alderssammensætningen for at tage højde for den 'skæve' fordeling af volds hyppigheder mellem aldersklasserne. Det skal dog bemærkes, at spørgemåden er marginalt forskellig fra år til år, hvilket principielt er problematisk, da selv mindre afvigelser i spørgsmålsformuleringen kan give store udslag i svarfordelingen (Zaller, 1992). Der vil tilmed ved undersøgelser, som de her anvendte, altid være en vis stikprøveusikkerhed. Denne fejlmulighed er naturligvis størst ved undersøgelserne fra 1987 og 1991, hvor stikprøverne ikke er så store, dog store nok til at kunne give en meningsfuld måling. Desuden kan målingen lide under den systematiske fejl, som frafaldet i målingerne kan give. Det er for eksempel umiddelbart sandsynligt, at visse grupper i be-

folkningen er sværere at opnå kontakt med. For eksempel svært socialt belastede personer og misbrugere – personer, som måske netop hyppigt oplever vold (Balvig, 1995a). Tabel 3.2 viser resultatet af fire forskellige volds-offerundersøgelser.

Tabel 3.2. Procent af 16-74-årige, der har oplevet sig udsat for vold og/eller trusler om vold inden for det seneste år 1987-1996

Undersøgelsesår	Udsat for vold	Udsat for trusler	Udsat for vold og/eller trusler	Antal udspurgte
1987	2,7	3,9	5,4	2.830
1991	2,6	4,5	5,8	2.855
1995	1,7	4,7	5,4	13.757
1996	1,6	4,8	5,6	12.436

Kilde: Balvig, 2000: 77.

Som det fremgår af tabellen, tyder voldsofferundersøgelserne ikke på, at befolkningens oplevelse af vold og trusler om vold er stigende i perioden fra 1987 til 1996. Dette dækker dog over en stigning i trusler om vold, som igen opvejes af et fald i andelen af de adspurgte, som rent faktisk har oplevet vold.

Udover stikprøveusikkerheden ved nogle af de mindre undersøgelser kan det indvendes, at denne måling ikke umiddelbart er sammenlignelig med politiets statistikker, da voldsofferundersøgelser vedrører ofrene, hvorimod politiets statistikker er et udtryk for antallet af voldsepisoder. Dette er ikke kun en teoretisk problemstilling, da det er et faktum, at 1/8 af ofrene har lagt ryg til næsten halvdelen af samtlige voldshændelser (Balvig, 2000: 100). Voldsofferundersøgelser som indikator kan derfor ikke betragtes som tilstrækkeligt fintfølende til definitivt at vurdere, om den store stigning i politianmeldt vold er reel eller ej. På den anden side må det også nævnes, at en større del af 'mørketallet' – den del af voldskriminaliteten, som ikke kommer til politiets kendskab – kan blive indfanget via denne type undersøgelser, hvilket er en væsentlig fordel.

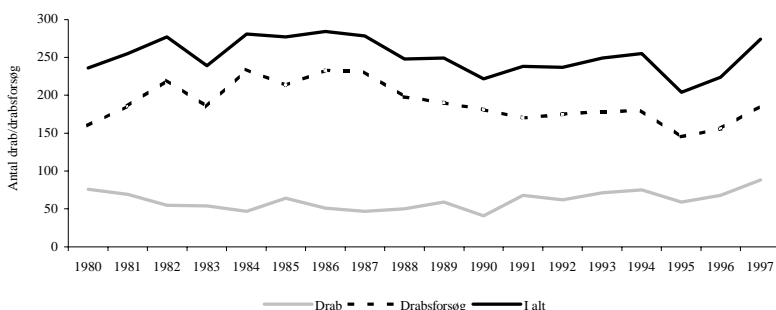
På trods af disse ankepunkter mod voldsofferundersøgelser som indikator på voldens omfang, må voldsofferundersøgelser i lighed med den skadestureregistrerede vold anses for at være en acceptabel indikator på voldens omfang. På grundlag af ovenstående tal må det derfor konkluderes, at volden ikke er stigende men snarere stagnerende. Dette bestyrker formodningen om, at stigningerne i den politiregistrerede vold kan forklares ved en øget anmeldelsestilbøjelighed.

Drab

Drab kan anses som det værste udfald af en voldshandling, og derfor er denne form for vold i sig selv interessant. Problemerne med ændrede anmeldelsestilbøjeligheder er mindre end ved andre voldsformer, og drabstallene kan i høj grad anvendes som et mål for den allervorreste vold. Hvis volden bliver grovere, burde det kunne aflæses i drabsstatistikkerne.

Den grafiske afbildning af tallene for drab og drabsforsøg i figur 3.3 viser indtil 1996 en meget konstant udvikling med en svagt faldende tendens. Dette gælder både for drab og drabsforsøg. Stigningen i 1997 bryder dog med dette mønster. Denne markante stigning kan skyldes, at drabstallet for 1997 inkluderer et sagskompleks fra København, hvori der indgår 22 forhold, hvor en plejehjemsansat blev sigtet for drab ved over en årrække at have ydet 'aktiv dødshjælp' til beboere på hjemmet. Den ansatte blev i 2000 frikendt for samtlige sigtelser. Stigningen i 1997 rører dog ikke afgørende ved indtrykket af en meget jævn udvikling. Der er ikke tale om en signifikant stigning i drab og drabsforsøg. Drabstallene kan således heller ikke understøtte billedet af et i stigende grad voldeligt samfund.

Figur 3.3. Drab og drabsforsøg, der ved anmeldelse eller på anden måde er kommet til politiets kendskab, 1980-1997

Kilde: Balvig, 2000: 72.

Sammenfatning

Billedet af voldsudviklingen kan synes en smule flertydigt. Man kan dog med rimelighed konkludere, at der, trods metodiske problemer samt nogle modstridende indikationer, tegner sig et billede af voldsproblemet som stagnerende og ikke stigende. Frem for alt må det billede af et mere voldeligt samfund, som er skabt på baggrund af politiets statistikker, siges at krakelere ved et nærmere eftersyn. De øvrige indikatorer på voldens omfang

støtter alle hypotesen om, at volden i perioden 1980-1997 ikke er stigende men derimod stagnerende, samt at den ikke er blevet grovere. Den øgede tendens til anmeldelse af volden kan derimod forklares med, at bevidstheden om volden og dermed også tendensen til at anmelde den er voksende: 'vi har fokuseret meget på volden – og det er den blevet større af' (Balvig, 2000: 89). Teorien hævder netop, at det sjældent er ændringer i de underliggende faktiske forhold, som driver ændringerne i den førte politik. De objektive forhold i form af udviklingen i voldens omfang og karakter giver *ikke* i sig selv nogen baggrund for at ændre den bestående policy på området, så politikændringerne må forklares af andre faktorer.

Kapitel 4

Kvantitativ analyse af de to dagsordener

Den teoretiske forventning var, at medierne direkte eller via offentligheden er i stand til at påvirke den politiske dagsorden. Denne teoretiske forventning skal her efterprøves ved en kvantitativ indholdsanalyse af henholdsvis mediernes fremstilling af voldsproblemet og den politiske aktivitet i perioden. Formålet er i første omgang at beskrive udsvingene i opmærksomheden omkring volden på de to forskellige dagsordener. Ved dernæst at sammenholde de to forløb kan man få et billede af de tidsmæssige relationer mellem mediernes og politikernes dagsorden. På denne måde kan en eventuel sammenhæng mellem de to dagsordener påvises.

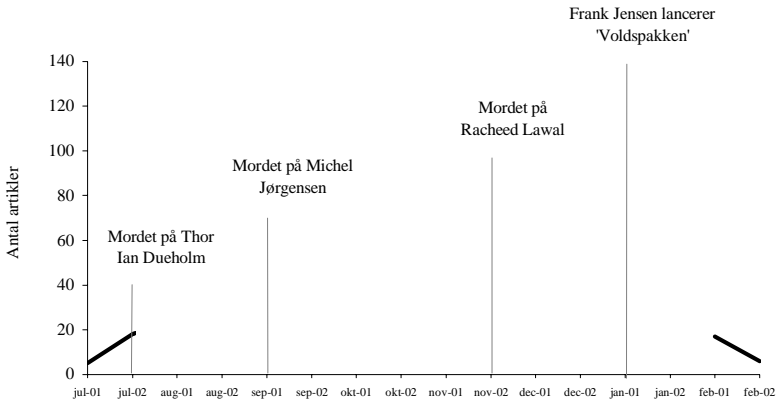
Mediedagsordenen

En optælling af artiklerne gennem analyseperioden kan give et indledende indtryk af størrelsen af opmærksomheden samt ikke mindst af, hvorledes opmærksomheden har udviklet sig. I den kvantitative analyse vil de fire dagblades formidling blive betragtet *samlet* under ét. Dette giver god mening, da der ikke i denne sammenhæng er lagt op til en komparativ analyse mellem mængden af de forskellige mediers opmærksomhed på volden. Desuden er samvariansen med hensyn til mængden af voldsstof i de fire aviser ganske stor, hvilket ifølge andre studier er et normalt mønster (Cook, 1998). Ved at afbilde antallet af artikler grafisk kan man danne sig et indtryk af udviklingen. Artiklerne er optalt i intervaller på 14 dage.

Som det fremgår af figur 4.1, er opmærksomheden meget svingende. Mest karakteristisk er de tre 'toppe', som markerer tre korte perioder med meget stor opmærksomhed. Det er yderligere interessant, at toppene bliver højere gennem perioden, før interessen forsvinder helt ved udgangen af februar måned. Den svage stigning i starten af august, som får yderligere et hak opad i september, kan forklares med de to enkelte tilfælde af særlig grov vold – mordene på henholdsvis Thor Ian Dueholm og Michel Jørgensen. Begge episoder opnåede meget stor opmærksomhed i alle fire dagblade. Herefter falder opmærksomheden til noget nær nul i godt og vel halvanden måned, før der igen viser sig et kraftigt udsving. Atter har den pludselige stigning baggrund i en enkelt, særlig voldsom begivenhed, nemlig mordet på dørvogteren Racheed Lawal. Mønstret gentager sig atter: Opmærksomheden stiger kraftigt og falder herefter til et meget lavt niveau lige så hurtigt, som den steg. Dette illustrerer mediernes tendens til at koncentrere sig om de konkrete tilfælde, som det forventedes teoretisk. Desuden

bekræfter det den teoretiske forventning om meget pludselige og voldsomme udsving i mediernes opmærksomhed.

Figur 4.1. Vold i dagspressen. Juli 1996 – februar 1997

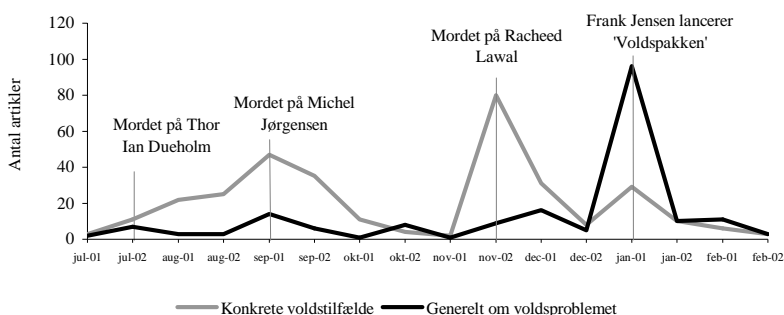

Kilder: *Politiken, Jyllands-Posten, BT og Ekstra Bladet*, 1/7 1996 – 28/2 1997.

Ved årsskiftet opleves den største opmærksomhed omkring voldskriminalitet i medierne med hele 125 artikler om vold i den første del af januar måned. Opmærksomheden opstår imidlertid i forbindelse med lanceringen af voldspakken og ikke som konsekvens af konkrete voldsepisoder. Dette kan illustreres ved at opdele artiklerne i kategorierne *konkrete voldstilfælde* og *generelt om vold som socialt problem*. Til den anden kategori hører artikler om volden som samfundsproblem, herunder størrelsen af problemet, løsninger på det samt ikke mindst den politiske stillingtagen.

Som det fremgår af figur 4.2, består stigningen i opmærksomheden ved årsskiftet 1996/1997 af en øget fokus på vold som problem generelt. Der bliver altså ikke længere skrevet større mængder om enkelte voldstilfælde. Det er derimod de politiske beslutningstagere, som ved at sætte vold på den politiske dagsorden *fastholder* opmærksomheden omkring vold. Som bemærket ovenfor er udsvingene i opmærksomheden stigende gennem perioden, og det er i denne sidste fase, hvor politikerne reagerer, at opmærksomheden når sit klimaks.

Figur 4.2. Vold i medierne fordelt på to kategorier. Juli 1996 – februar 1997

Kilder: *Politiken, Jyllands-Posten, BT og Ekstra Bladet*, 1/7 1996 – 28/2 1997.

Udover konklusionen om den meget svingende opmærksomhed omkring vold, som yderligere er koncentreret omkring få voldsepisoder, er det væsentligt at bemærke, at der ind imellem disse episoder stort set intet skrives om vold i dagbladene. Om analyseperioden som helhed synes det dog rimeligt at hævde, at vold holder sig på mediernes dagsorden i en relativ lang sammenhængende periode. Dermed kan der også argumenteres for, at medierne i denne periode i relativ høj grad fastholder offentlighedens opmærksomhed omkring voldsproblemet – godt hjulpet af politikerne.

Af den kvantitative analyse fremgår det således, at formidlingen samler sig om ganske få voldstilfælde, som hver især fik stor opmærksomhed i en periode. Formodningen om, at medierne hovedsageligt skildrer voldsproblemet gennem enkelte episoder svarer i øvrigt fint til resultaterne fra en tidligere studie af de danske dagblades voldsfremstillinger (Madsen, 1998).

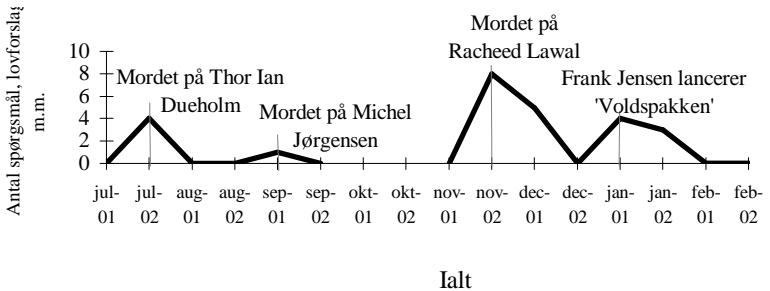
Tendensen til at fokusere på de enkelte konkrete begivenheder, ikke mindst når det gælder et emne som voldskriminalitet, er yderligere i god overensstemmelse med overvejelserne om mediernes logik. Ifølge disse har medierne en tendens til at fokusere på det konkrete frem for det generelle, først og fremmest på enkelte hændelser, som har meget let ved at tilfredsstille mediernes præference for det dramatiske, opsigtsvækkende og usædvanlige, samt på historier med mennesker i konkrete, virkelige situationer.

At opmærksomheden overhovedet er i stand til at nå de højder, som den gør – og tilmed over en relativ lang periode – må derfor tilskrives de omtalte hændelsers kvalitet som nyheder. De enkelte voldsepisoder opfylder mediernes nyhedskriterier eller kan let, som Galtung (1974) anskuer det, bringes på en form, som tilfredsstiller mediernes logik.

Den politiske dagsorden

Det empiriske grundlag for analysen af den politiske dagsorden er aktiviteten på Christiansborg i form af lovforslag, spørgsmål til ministeren samt forespørgselsdebatter. En optælling af henholdsvis lovforslag, spørgsmål til ministeren samt forespørgselsdebatter i analyseperioden danner baggrund for den grafiske fremstilling i figur 4.3.

Figur 4.3. Den politiske opmærksomhed omkring vold. Juli 1996 – februar 1997

Kilde: Folketingstidende 1996-1997.

Som nævnt i kapitel 2 er kvantificeringen af den politiske interesse ikke noget præcist mål. Her synes målingen dog at give et relativt klart billede. Den politiske opmærksomhed omkring voldsproblemet starter på et relativt højt niveau i anden del af juli måned. Dette efterfølges, med undtagelse af et enkelt spørgsmål til ministeren, af stilhed på den politiske front, hvilket til dels kan skyldes, at Folketinget i en stor del af denne periode holder sommerferie. Stilheden brydes 2½ måned senere i november med ikke færre end syv spørgsmål til ministeren samt et lovforslag. Altså en relativ stor politisk bevågenhed. Måneden senere lanceres voldspakken, hvilket betegner en fornyet politisk opmærksomhed, der tydeligt kan aflæses på figuren. Som tilfældet er med mediernes opmærksomhed, er den politiske opmærksomhed meget svingende. Periodens første del er præget af få udsving afløst af en periode uden aktivitet. Det er først i november måneds anden del, at vold for alvor opnår politisk opmærksomhed. Det giver trods alt mening at tale om en sammenhængende periode fra slutningen af november og indtil slutningen af januar, hvor volden opnår politisk bevågenhed. Herefter optræder voldsproblemet ikke på den politiske dagsorden i resten af analyseperioden.

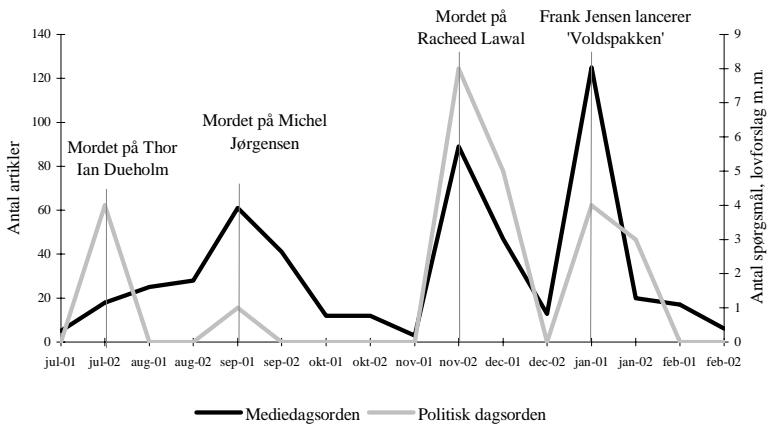
Sammenhængen mellem dagsordnerne

Ved at afbilde de grafiske fremstillinger af henholdsvis mediernes og politikernes opmærksomhed omkring vold i samme figur, kan man danne sig et indtryk af den indbyrdes variation. I forhold til nærværende problemstilling er det specielt interessant at betragte, i hvilken rækkefølge mediernes respektive politikernes opmærksomhed indtræffer. Rækkefølgen vil være en indikator på den kausale sammenhæng mellem mediedagsordenen og den politiske dagsorden.

Ud fra litteraturen forventes det, at jo større mediernes opmærksomhed er i forbindelse med en given problemstilling, jo højere vil problemstillingen placeres på den offentlige dagsorden (McCombs & Shaw, 1972). Andre undersøgelser har endvidere påvist, at beslutningstagerne lader sig påvirke af den offentlige dagsorden (Page & Shapiro, 1992; Jacobs & Shapiro, 1994; Protess m.fl., 1985), og at politikerne skeler kraftigt til eller ligefrem sætter lighedstegn mellem mediernes dagsorden og den offentlige dagsorden (Linsky, 1986).

Figur 4.4 er en afbildning af antal artikler og antal politiske markeringer med relevans for voldsproblematikken i perioden 1/7 1996 til 28/2 1997. Rent metodisk er det problematisk at sammenstille de to kurver i samme diagram, da de måles på hver sin skala. Det giver imidlertid god mening i denne sammenhæng, da det udelukkende er samvariansen mellem de to kurver, der er interessant. På grundlag af den grafiske fremstilling i figur 4.4 er det rimeligt at konkludere, at der er en tydelig samvarians mellem mediernes og politikernes opmærksomhed på vold gennem analyseperioden. I den første del af analyseperioden er der dog en vis afvigelse fra den generelle tendens. I begyndelsen af juli observeres der et relativt stort udsving i den politiske aktivitet, hvilket ikke modsvares af et tilsvarende udsving i medieopmærksomheden. Der synes dog at være en vis samvarians, da medieopmærksomheden trods alt er voksende i denne periode. Fra slutningen af august følges mediernes og politikernes store interesse for voldsproblematikken pænt ad. Spørgsmålet er, om den politiske opmærksomhed har en sammenhæng med mediernes fokus på vold, eller om sammenfaldet mellem de to dagsordener blot er tilfældig – eller om det er politikerne, som sætter vold på dagsordenen. Det er ud fra nedenstående figur svært helt nøjagtigt at fastslå, hvor opmærksomheden har sit udspring.

Figur 4.4. Mediedagsordenen og den politiske dagsorden

Kilder: *Politiken*, *Jyllands-Posten*, *BT* og *Ekstra Bladet*, 1/7 1996 – 28/2 1997. *Folketingstidende 1996/97*.

Den teoretisk plausible og umiddelbart nærliggende tolkning er, at det er mediernes massive fokus på voldsepisoderne, som forårsager den politiske interesse for vold. Formodningen kan bestyrkes ved at studere indholdet i de politiske aktiviteter, der kan identificeres i tidsmæssig tilknytning til medieopmærksomheden. Det overordnede billede er, at den politiske opmærksomhed har en relativ tæt tilknytning til mediernes fokus på de enkelte voldstilfælde. *Der refereres således ofte mere eller mindre direkte til de enkelte tilfælde, som de udspiller sig i medierne.* Dette gentager sig gennem hele efteråret og frem til årsskiftet. Kirsten Jacobsen (FrP) stiller den 31/7 1996 fire spørgsmål til justitsministeren omkring udviklingen i antallet af anmeldte voldstilfælde (*Folketingstidende 1995-96*, sp. 3194-3197). Dette sker samme dag, som aviserne i store (forside-)artikler beretter om det brutale mord på Thor Ian Dueholm i Århus. Det er ikke givet, at spørgsmålene er et resultat af medieopmærksomheden, men det er overvejende sandsynligt, at det er tilfældet. Den 4/9 stiller Pia Kjærsgaard (DF) et spørgsmål til ministeren omkring bekæmpelse af voldskriminalitet i Århus med henvisning til "den omfattende voldskriminalitet, som har hærget Århus gennem den seneste tid" (*Folketingstidende 1995-96*, sp. 3556). Dette sker to dage efter endnu et voldsomt mord på åben gade i Århus, nemlig mordet på Michel Jørgensen. Fælles for de to forbrydelser var, at de opnåede meget stor opmærksomhed i medierne.

Som nævnt ovenfor er de to mord baggrunden for stort set hele den store stigning i antallet af artikler om vold i denne periode. I lyset af den direk-

te reference til netop Århus er det derfor nærliggende at konkludere, at den politiske opmærksomhed er drevet af mediernes omfattende skrivelser om vold. I svaret fra justitsminister Bjørn Westh henvises der også til, at det i højere grad er pressens fokus på enkelte voldssager i Århus end de faktiske begivenheder, som er årsagen til opmærksomheden omkring volden (*Folketingstidende 1996-97*, sp. 1320). Den 25/11 stiller Pia Kjærsgaard (DF) tre spørgsmål omkring dørmænds sikkerhed samt straffen for vold mod dørmænd (*Folketingstidende 1996-97*, sp. 2596-2598). I begrundelserne for fremsættelsen af spørgsmålene indledes der i alle tre spørgsmål med sætningen 'Drabet på en dørvogter i Århus...'. Pia Kjærsgaard stiller også et spørgsmål omkring andengenerations indvandreres voldelige adfærd, og igen sker det med baggrund i drabet i Århus (*Folketingstidende 1996-97*, sp. 2598). Endelig stilles der spørgsmål om udviklingen i antallet af overfald på dørmænd herunder overfaldsmændenes nationalitet (*Folketingstidende 1996-97*, sp. 2599). Fælles for de fem spørgsmål er, at de med rimelighed kan betegnes som direkte reaktioner på medieomtalen af en ung palæstinensers mord på dørmanden Racheed Lawal i Århus den 24/11. Dette fremgår dels af den direkte begrundelse for spørgsmålene og dels af spørgsmålenes direkte fokus på sikkerhed for dørmænd samt på indvandrerkriminalitet.

Netop voldskriminalitet begået af andengenerationsindvandrere opnår yderligere politisk opmærksomhed den 11/12, hvor der fra Pia Kjærsgaards side refereres til, at denne befolkningsgruppe 'optrapper volden i fredelige byer som Odense og Århus'¹ (*Folketingstidende 1996-97*, sp. 3001). Da det netop er disse to byer, som har været i mediernes søgelys på grund af de voldsomme mord samt indvandrerproblemer, er det nærliggende at betegne medieerne som drivkraften bag den politiske opmærksomhed. Politikernes opmærksomhed fastholdes i ugerne herefter, hvor en stor del af højrefløjen den 13/12 fremsætter en forespørgsel (F. 34) til justitsministeren og socialministeren vedrørende bekæmpelse af ungdomskriminalitet. Dette kan tolkes som en reaktion på mediernes billede af voldsudgydelserne som hovedsageligt et problem blandt unge mennesker. I forespørgselsdebatten F 34 om ungdomskriminalitet indleder Fremskridtspartiets Tom Behnke med: 'Hver dag kan man i medieerne se og læse om kriminalitet' (*Folketingstidende 1996-97*, sp. 3559). Hermed skulle der være givet et vink om, hvor inspirationen kommer fra.

Den 3/1 1997 fremsættes en lovpakke, 'Regeringens stramning af kursen over for vold' populært kaldet 'den anden voldspakke', idet den efterfølger et lignende retspolitisk tiltag fra 1994. Fremsættelsen markerer starten til en kraftig stigning i den politiske opmærksomhed omkring vold, som varer måneden ud – også i medieerne. Efter fremsættelsen af voldspakken

kommer den politiske debat i højere grad til at tage udgangspunkt i politikernes egne udspil, herunder regeringens. Mediernes rolle som igangsætter af hele processen er dog stadig klar, idet der i debatten fortsat refereres til mediernes voldshistorier (se kapitel 6), og det forekommer stadig rimeligt at antage, at det er mediernes fokus på de enkelte voldstilfælde, som ligger bag hele den politiske interesse. Oppositionen fremsætter den 14/1 sit eget forslag til skærpelse af straffeloven (SP. 134), og Birthe Rønn Hornbech stiller den 15/1 to spørgsmål angående retsplejen i forbindelse med volds-kriminalitet (*Folketingstidende 1996-97*, sp. 3052; sp. 3985). I den sidste del af analyseperioden er det væsentligt at bemærke, hvorledes politikere gennem deres store opmærksomhed på voldsproblematikken er med til at fastholde og forstærke interessen for volden.

På basis af analysen kan det konkluderes, at politikernes markeringer i et vist omfang kan betragtes som reaktioner på mediernes fokus på vold. Den relativt store samvariation mellem mediernes og politikernes opmærksomhed omkring volden samt det faktum, at politikernes opmærksomhed er mere eller mindre direkte afledt af mediernes fokus på enkelte voldsepisoder, peger i retningen af, at det er medieerne, som sætter dagsordenen.

Note

1. 27/11 stilles der spørgsmål (S 680 & S 681) om vold på arbejdspladsen specielt med henvisning til en række episoder i Odense, hvor en række buschauffører er blevet forulempet af en gruppe personer. Igen refereres der i ministerens svar til mediernes fokus på enkelte episoder.

Kapitel 5

Kvalitativ analyse af mediernes dagsorden

Den i kapitel 2 anlagte teoretiske forståelse af den politiske dagsordensfastsættelse tillægger diskursdannelsen omkring emnet stor betydning. Samtidig anses medierne som en væsentlig aktør i diskursdannelsen, hvilket formodes at medføre en afledt indflydelse på den politiske proces. I dette kapitel skal derfor indholdet af medieformidlingen analyseres med henblik på at afklare, hvilket billede af voldsproblemet medierne konstruerer. Hermed skulle det være muligt at skabe en bedre forståelse af mediernes bidrag til, hvordan man i offentligheden og på det politiske niveau tænker og taler om vold.

Mordet på Thor Ian Dueholm

Natten mellem d. 30. og 31. juli 1996 bliver den 24-årige Thor Ian Dueholm efter en tur i byen dræbt af slag og spark ved Klosterterov i Århus. Liget af den unge mand var meget ilde tilredt og vidnede om en usædvanlig grov forbrydelse. Alt tydede på, at den myrdede var blevet offer for mere eller mindre tilfældig vold, idet han ikke normalt frekventerede voldelige miljøer eller selv tyede til vold (*Politiken*, 2/8; *EB*, 1/8). Episoden opnåede stor opmærksomhed i alle fire dagblade. Dels i dagene umiddelbart efter selve forbrydelsen og dels i en kortere periode i forbindelse med opklaringen af sagen godt en måned senere.

Politiken

Politiken bringer i perioden 1/8 til 7/9 seks artikler om episoden med hovedvægt på opklaringen af forbrydelsen. Bortset fra et enkelt foto af mordstedet anvendes billeder ikke.

I beskrivelsen af drabet kan man hæfte sig ved to ting. Det ene er voldsomheden af drabet eller 'dødsvolden' (6/9, s. 3; 7/9, s. 3). Det beskrives, hvorledes Thor Ian Dueholm blev 'tæsket ihjel med slag og spark' (2/8, s. 2). Episoden billedliggøres med al (u)ønskelig tydelighed ved beskrivelsen af liget som 'maltrakteret', 'mishandlet' (1/8, s. 2) herunder en beskrivelse af ligets knuste øjne (3/8, s. 4) og afrevne ører (1/8, s. 2; 2/8, s. 2; 3/8, s. 4). Dette understreges af, at politiet betegner episoden som 'en af de hidtil mest modbydelige voldsager i Århus' (1/8, s. 2). Samtidig beskrives voldsmanden som 'bøddel' (1/8, s. 2) og 'en usædvanlig koldblodig voldsmand' (6/9, s. 3). Senere, i opklaringsfasen, er dækningen af politiets arbejde præget af

beskrivelser af den formodede gerningsmand, der fremstilles som en hjemløs stofmisbruger med svært voldelige og psykopatiske tendenser (7/9, s. 3). Beskrivelserne giver en stærk modsætning mellem den grusomme forbryder og det uskyldige offer.

Det andet, som man hæfter sig ved, er meningsløsheden og tilfældigheden, som omgiver hele episoden. Thor Ian Dueholm beskrives som 'en sympatisk fyr, der til enhver tid gik uden om voldelige konfrontationer' (1/8, s. 2) og 'antivoldsmand' (2/8, s. 2). Desuden betegnes forbrydelsen som 'en sindssyg persons umotiverede overfald' (1/8, s. 2). Med andre ord billedet af en ganske almindelig, fredelig ung mand, der tilfældigt og ganske uden skyld bliver offer for en meningsløs forbrydelse. Denne tematisering understreges gennem et kort interview med en jævnaldrende mand, som udtaler, at: 'Jeg...vil gerne...markere min afstandtagen til den meningsløse vold' (1/8, s. 2). Som en yderligere forstærkning af indtrykket af gadevoldens tilfældige karakter kan nævnes artiklernes fokus på en mistænkt i sagen, der på mornatten blev observeret flere steder i nattelivet, hvor han delte skaller og øretæver ud til tilfældige personer (2/8, s. 2; 3/8, s. 4).

Temaet for *Politikens* formidling er primært 'den tilfældige og meningsløse vold', hvilket fremmaner et billede af volden som grov og tilfældig. Der fremsættes dog ikke nogen eksplicit påstand om, at samfundet er blevet mere voldeligt, og problemets videre omfang samt eventuelle krav om politisk stillingtagen bliver der kun i ringe omfang taget stilling til. Artiklerne holder sig nøje til den konkrete sag, og der gøres ikke forsøg på overvejelser omkring et generelt voldsproblem, eventuelle løsninger eller overvejelser om politisk stillingtagen, herunder indhentelse af udtalelser fra politikere.

Jyllands-Posten

Jyllands-Postens dækning af episoden består af otte artikler. Selve forbrydelsen beskrives i en artikel, hvorefter syv artikler følger om opklaringen, herunder et interview med et hovedvidne i sagen. Billeder anvendes ikke i større omfang: Offerets portræt bringes i småt format, og der bringes to billeder fra mordstedet.

Under overskriften 'Ung mand tævet ihjel' beskrives, hvorledes den 24-årige efter 'voldsom, grov og afstumpet vold' (31/7, s. 2) og 'brutal mishandling' (1/8, s. 2) er blevet 'kvalt i sit eget blod som følge af spark i ansigtet og tramp på halsen' (31/7, s. 2). I lighed med *Politiken* beskrives ligets kvæstelser detaljeret i samtlige de tre artikler, som fulgte umiddelbart efter forbrydelsen (31/7, s. 2; 1/8, s. 2; 2/8, s. 2). Drabet betegnes som 'bruttalt' og 'bestialsk' (31/7, s.2; 1/8, s. 2; 3/8, s. 2; 7/9, s. 2; 29/9, s. 2).

Vi får et ganske godt billede af offeret gennem en beskrivelse af hans personlige kvaliteter som 'antivoldelig', 'engageret', 'mange menneskelige og faglige kvaliteter', 'hjælpsom og ægte interesseret i, hvordan andre havde det. Og så havde han humoristisk sans' (1/8, s. 2). Det beskrives, hvorledes offeret stræbte efter at blive journalist blandt andet ved ansættelse ved en lokal avis – dette fik dog en brat ende: 'Mandag skulle Thor Ian Dueholm være startet på bureauet efter sommerferien, men han mødte ikke op' (1/8, s. 2). Gennem dette indblik i det sympatiske offers liv kommer forbrydelsen til at fremstå som endnu mere grusom, og læseren må på baggrund af denne beskrivelse formodes at fatte sympati for offeret. Samtidig bevirker beskrivelsen af offeret som 'den almindelige unge mand', at mange andre 'almindelige' mennesker vil være tilbøjelig til at sætte sig i offerets sted.

Gerningsmanden beskrives som 'stofmisbruger', 'hjemløs' og 'dødsensfarlig' (6/9, s. 3) og i øvrigt kendt i misbrugermiljøet som 'totalt hæmningsløs' (29/9, s. 2). Det nævnes desuden, at gerningsmanden flere gange har mishandlet sin hustru samt truet vidner i sagen (6/9, s. 3).

Overordnet set fortælles der den samme historie som i *Politiken*: den grove, afskyvækkende vold i form af en brutal og psykopatisk voldsmands umotiverede overfald på et tilfældigt, uskyldigt offer. Tematiseringen af episoden som tilfældig lægger ikke umiddelbart op til årsagsforklaringer på episoden. Der fremsættes i *Jyllands-Posten* ikke nogen påstand om vold som et socialt problem, og i det store hele fremstår episoden relativt løsrevet fra den sociale kontekst. Der bliver ikke stillet krav om politiske indgreb eller om bestemte policies, og politikere optræder ikke blandt kilderne.

BT

BT bringer i perioden 31/7 – 7/9 ti artikler om episoden. Billeder er i høj grad en del af BT's formidling. Den myrdedes portræt bringes i helsidesformat, og efterfølgende fire gange i mindre format. Der er desuden billeder af de bekymrede Århus-beboere samt af folk, som lægger blomster ved mordstedet.

I helsides artikler med store billeder beskrives mordet på Thor Ian Dueholm under overskrifterne 'Liget smidt i rendestenen' (31/7, s. 6) og 'Ingen hørte at Thor blev trampet ihjel' (1/8, s. 22). Episoden beskrives i grundtræk som ovenfor: Den 'ganske almindelige unge mand' (31/7, s. 6) bliver på vej hjem fra en glad aften i byen offer for en grov voldsforbrydelse. Forbrydelsen betegnes som 'den groveste voldsforbrydelse i Århus i mange år'. 'Kraftige blodspor viste, at hans morder havde slæbt ham over gaden efter at have mishandlet og dræbt den unge mand med voldsomme slag og

spark' (31/7, s. 6), og 'Hans ører lå bagefter og flød i rendestenen' (7/9, s. 2). Alt i alt en meget malende beskrivelse af mordet. Beskrivelsen af det ilde tilredte lig går igen i stort set samtlige artikler gennem hele perioden, hvorved billedet af en makaber og usædvanlig grov forbrydelse fastholdes. I hovedtræk ligner beskrivelsen af hændelsen den tilsvarende i *Politiken* og *Jyllands-Posten*, ligesom beskrivelsen af offeret samt forbryderen. En væsentlig forskel er dog, at der i langt højere grad gives plads til billeder, hvilket naturligvis gør hele episoden mere virkelighedsnær og konkret.

BT's fremstilling af offeret og voldsmanden som henholdsvis uskyldigt fredselkende offer og som psykopatisk socialt udskud er, i lighed med beskrivelserne i de to ovennævnte dagblade, ret stereotyp.

I en artikel (31/7, s. 7) dagen efter mordet bemærkes det, at Klostergade, hvor forbrydelsen blev begået, 'gennem den senere tid har været rammen om flere alvorlige forbrydelser'. En voldtægt har blandt andet fundet sted for nyligt. Under overskriften 'Beboere frygter gadevold' gives der et billede af Klostergade som et område, der i stigende grad plages af kriminalitet: 'Det ellers rolige område har lige så stille skiftet karakter' (31/7, s. 7). Kilden til artiklen er en enkelt beboer, hvilket er typisk for *BT*'s måde at dække begivenhederne på: nedefra og op (Thomsen & Søllinge, 1991). Kommentarerne samt sammenkædningen af de to begivenheder tegner billedet af et stigende voldsproblem, og dermed antydes påstanden om et socialt problem. I kontrast til dette nævnes kort, at statistikkerne viser, at volden i Århus er faldet – dog ikke den grove vold. Den korte notits har dog ikke nogen umiddelbar gennemslagskraft i forhold til den ovennævnte beskrivelse af voldsepisoden. Man kan argumentere for, at det er lettere at forholde sig til et menneskes konkrete frygt oven på den uhyggelige voldsepisode, end det er at forholde sig til den mere abstrakte statistik.

Der stilles ikke i denne sammenhæng krav om politiske indgreb, og der inddrages ikke politikere som kilder, ligesom der ikke bringes meningstilkendegivelser i form af læserbreve i tilknytning til sagen.

Sammenfattende må *BT* siges at ligge ret tæt op ad den grundlæggende tematisering, som findes i *Politikens* og *Jyllands-Postens* dækning: Den tilfældige og meningsløse vold, som tilsyneladende ikke har nogen egentlig årsag. En afgørende forskel er dog, at det i *BT* fremgår, at episoden blot er en 'naturlig' forlængelse af den hidtidige udvikling i form af mere vold og uro. På den måde antydes eksistensen af et mere generelt voldsproblem.

Ekstra Bladet

Ekstra Bladet bringer i perioden 31/7 til 4/10 elleve artikler samt en forside om sagen. Otte af artiklerne omhandler selve episoden samt politiets opkla-

